

Megjelen hétfőn és keddnaponként naponta

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI, TÁRSADALMI és KÖZGAZDASÁGI NAPI LAP.

Előfizetési árak:
Helyben: vi. 5 kr.
1 évre 12.— fél évre 7.— 3. félév 4.—
6. félév 4.— 7. félév 4.—
8. félév 4.— 9. félév 4.—
10. félév 4.— 11. félév 4.—
12. félév 4.—
Külföldre: 12.—
1 évre 24.— fél évre 14.—
3. félév 8.— 4. félév 8.—
5. félév 8.— 6. félév 8.—
7. félév 8.— 8. félév 8.—
9. félév 8.— 10. félév 8.—
11. félév 8.— 12. félév 8.—

Hirdetések ára:
8 másodperes sor egy soros hirdetés
nél 6 kr., minden következőnél 4 kr.
Bélyegző külön 30 kr.
Nyitólár sora 15 krajczár.

Arad, szeptember 29.

A közigazgatás reformjának nagyfontosságú kérdése, a kormány által napirendre tűzve, foglalkoztatja most általában az egész közvéleményt. Mind-ezek dacára nem lehet állítani, hogy a nyilvánosság a kérdésnek horderejéről, terjedelméről s lényegéről meghatározott, körülírt forgalommal bírna.

A kormány nem is fog késmi ezen kérdés nyilvános alapos megvitatását lehetővé tenni, a mennyiben az általános irányeszmékről a legközelebb adandó alkalommal nyilatkozni fog. Nagy tévedés azonban azt hinni, hogy ezen reform egész terjedelmében rögtön egy-két törvény alkotásával megoldható. — Oly sok, az állami közigazgatás minden ágazatára, a közigazgatási élet minden részleteire kiterjedő különböző törvényhozási intézkedésekről van itt szó, melyek csak bizonyos egymásutánban, de azért egyenletesen egymásután alkotás kihagyása nélkül létesíthetők előnyösen s a célnak megfelelően.

A megyék területének megfelelő beosztása, az állami tisztviselők praei-járások megfelelő helyes beosztása és kikerekítése, az összes közhivatalok áthelyezése egy-egy közös központba, a községek újjászervezése az állami közigazgatási tisztviselők hatáskörének kiszélesítése s fizetésük rendszeresítése, egyidejűleg az autonóm testületek felügyelete s ellenőrzési jogának körülírása s végre mindezen s esetleg más anyagi törvényeknek megalkotásán fölül a felső közigazgatási bíróság létesítése, mind oly nagymérvű feladatok, melyek egymáshoz képest még a statisztikai adatok sincsenek együtt, úgy hogy ezen törvényalkotások a belügyminisztérium legserényebb munkálkodása mellett is, azt hisszük, több ülés s szakon át fogják az országgyűlést foglalkoztatni.

Tisza miniszterelnök a királynál Tisza miniszterelnök, „B. C.” jelenti, szombaton délután 10 órakor Gödöllőre ment, ahol Ő Felsége által hosszabb kihallgatáson fogadtatt. Délután 6 órakor a miniszterelnök Gödöllőről visszautazott Budapestre.

Lesipuskások. A mérsékelt ellenzék vezére A pponyi gróf a szélsőball egyik vezére Ugron Gábor, szépen meglesik, bevárják, hogy mit mond Tisza miniszterelnök október 2-ikán Nagyváradon és aztán majd attól létezhetne jutva: A pponyi gr. 6-ikán Jászberényben, Ugron pedig 13-ikán Keoskeménen tartja meg filippikáját — beszámolóját.

A jövő évi költségvetés és a reformtörvényjavaslatok. Wekerle pénzügyminiszter az 1890-iki költségvetés alkalomával tartandó expozéjában nemcsak ezen költségvetést fogja megvilágítani és az 1888-ki év feletle kedvező számszámadásaira és ez év nyolcz hónapjának eredményeire és kiterjeszkedni, hanem tárgyalja az általános közgazdasági állapotokat és kifejti a magyar pénzügyi politika jelenlegi feladatait is. A miniszter expozéja ekkép az előirányzat és a mérleg pontos egybeállításának magyarázatát is fogja szolgálni, megjelölve egyúttal a kormány legközelebbi akcióinak irányát a pénzügyek terén. A közigazgatás és az igazságszolgáltatás vonatkozó törvényjavaslatok közvetlenül egymásután fognak következni, anélkül, hogy e miatt az összes belügyi politika részleteiről és azok általános alapelveiről megfellebbeznének, vagy azokat elhanyagolnák. Szemben e számos és fontos feladattal, melyek a magyar törvényhozásra várnak, feszült érdeklődéssel néznek az ellenzék magatartása elé. A kormánypart loyális és objektív magatartást fog elfoglalni, de máriszt el van tökéve minden erejéből meggyátolni, hogy a parlamentti küzdelem

s személyes viszálykodás a júl 10. A kormány e törekvést támogatni fogja és adandó esetben erélyvel fog ez irányban eljárni.

KÜLFÖLD.

Ferdinánd fejedelem elismertetése. A Balkán-félszigeten uralkodó viszonyokkal a „Times” vezéregykebeben foglalkozik s a következőket mondja: Az a hír, hogy a porta néhány nap előtt köriratot akart intézni az európai hatalmakhoz Ferdinánd fejedelem elismertetése tárgyában azt mutatja, hogy a török kormány szokatlan mozgékonyságot akart kifejteni. A folytonos elodázás ösztöne oly jellemző vonása a török diplomáciának, hogy bármely gyors elhatározás feltűnik, melylyel a porta a létező nehézségekkel szembe akar szállani. Ugy látszik, hogy a körirat kibocsátását az orosz nagy-követ beavatkozása akadályozta meg, kapcsolatosan azzal, hogy a többi nagyhatalmak részéről hiányzott a batoritás. Ez azonban nem bir nagyobb jelentőséggel, mert mindamellett feltűnt marad az a tény, hogy a porta a maga kezdeményezéséből igyekezett megoldást létrehozni. Ami magukata bolgárokak illeti, s portának az az óhaja, hogy Ferdinánd fejedelem a hatalmak által elismertessék, is oly legalább jel mint az erre célzó diplomácia lépések tényleges foganatba vétele. Azok ebben biztosítható tanúsítását látják a porta azon biztosításának, melyet csak legutóbb adott. hogy Törökország meg fogja védeni Bulgária integritását Oroszország ellen is. Annyi a többi hatalmakat illeti, szemmel látható, hogy az említett körirat kibocsátása kellemetlen helyzetbe hozta volna őket, a nélkül, hogy Ferdinánd fejedelem elismertetése megtörtént volna. A hatalmak nem elismertették volna, hogy nem kívánják ezen elismertetést, ha csak nem akarták volna még inkább bonnyolítani a helyzetet. Másfelől pedig ellenkező értelemben nyilatkoznak, komoly diplomáciai jogszegvéstársra adnak okot, melyben Oroszországnak kétségtelen technikai előnye lett volna.

— A német hadsereg szaporítása. Különböző németországi lapok pénteken ismét föllevelezték azon hírt, hogy a német kormány a hadsereg szaporítását tervezzi. Hetekkel ezelőtt tudvalevőleg jelentették, hogy a kormány több katonai törvényjavaslatot szándékozik a parlament elé terjeszteni. Ezt az offiziózusok is meg erősítették, de hangulatosak, hogy a javaslatok egyszerűen a katonai szervezést célszerű továbbfejlesztését tartják szem előtt, de a hadsereg létszámát fokozni nem fogják s így újabb terhek nem hárulnak belőlük az adózó polgárokra. Felelítették azt is, hogy az elzárt hadtest, mely tulajdonoson nagy, két önálló hadtestre fog átalakítani, de ez közönséges adminisztratív intézkedés lesz, mely a már fenálló viszonyok lényegét érintetlenül hagyja. Akkor az ügynek nem is tulajdonítottak további fontosságot. Pénteken azonban újra felmerült a hír, hogy a véderő állománya még is csak szaporítatni fog. Jelentik, hogy két új hadtest fog szervezést tenni, minek következtében a hadsereg mostani létszáma valami harmincezer emberrel fokozódhat. Ugyan-olyan kétséget keltő hírt hozott Németország véderőiről s kijelentette, hogy Németország véderőjének szaporítása elkerülhetetlen, bármi sajnós is a pénznyi terhek folytonos emelkedése a pénzügyi helyzet, álljon elő nyíltan s mondja meg, mire van szükség. Mind titkos kaposok áll fenn e hírek és azon szenzációk jelentések közt, melyeket német offiziózusok Oroszországi hadikészültségeiről legutóbb hoztak át bajos meg határozni. Annyi bizonyos, hogy az említett szenzációk hírek nem keltettek aggodalmat a közvetlen jelenre nézve. Sem a tözede, sem a sárto nem izzad meg fölül. A lapok azt írják, hogy már hozzászórtak az ilyen hírekhez: de az időszerint nem kell a bőke megvárásától félni, amár Oroszország újabb kölcsönt igyekezik felvenni, hogy folytathassa készülődéseit.

A spanyol-morokkói viszály, úgy látszik nem fog háborúra vezetni. Az új spanyol követ azon parancsot vette volt kormányától, hogy addig át ne nyújtsa megbízó levelét a szultánnak, míg az a felmerült viszályban a kívánt elégtételt meg nem adja. A legújabb hírek szerint már át nyújtotta megbízó levelét, mely tényleg azt kell következtetni, hogy a szultán is megadta, vagy legalább biztos káltsámba helyezte az elégtételt. Madridi tudósítások a tényállást, mely a viszályra vezetett, következőleg adják elő: A „Mignely Teresa” spanyol tengerhajó aug. 31-én indult el Malagába Vitorlás hajó aug. 31-én indult el Malagába Vitorlás hajó, mely két kikötő közt a bárka általában teherszállítását közvetít. A tenger-szorosban uralkodó erős áramlat azonban úgy látszik leterelőt rendez utatól s Murokkó északi felé partjához vitte a hajót. Szeptember 10-én a hajó az alhucemasiban horgonyzott s magára vonta a parti lakosok

figyelmét. Ezek osónakra üttek, megrohanták s kirabolták a spanyol hajót; nat emerből álló őrséget s egy utast a rablók elfogták s magokkal vitték. A hajót, amelynyire lehet, szétrombálták s a spanyol lobogót bemocskolták és szétégették, amár más hírek meg azt állítják, hogy a lobogót sértetlenül találták meg a kirabolt hajón. Az esetről a spanyol helyi hatóságok csakhamar értesültek, de jelentés Madridba csak 14-én érkezett meg. A kormány nem akarta a közvéleményt felizgatni, egész csöndben tette meg tehát a szükséges intézkedéseket s utasította tengeri képviselőjét, hogy a szultánnal felszólaljon. De 17-én a hírlapok is tudt meg nyerne s esetről s roppant saját csapatok beléle. Spanyolországban a közvélemény már régóta Marokkó meghódítását kívánja s most az akarta, használja fel a kormány az alkalmat. Ez azonban a nagy száma számára is nyugodt maradt, de azért mindenféleképpre kész. — A hadügyminiszter kijelentette, hogy 20.000 katonára a legrovidebb idő alatt az afrikai spanyol birtokba szállítható s hogy 20.000 főnyi tartaléksereg is alakítható, ha szükségesnek mutatkozik. Négy spanyol hadihajó indult Tangerbe, hogy a Fivánt elégtételt a szultántól kizokozdja. De a fenygetés nem volt hatásos. Mely Hesseán szultán nem akar habort. A legújabb hírek szerint kész a spanyolok kivánságait teljesíteni. Szept. 24-én indultak biztonsági Navarra spanyol hajón a felt színhelyére. Ott a biztosok az elfogott spanyolok szabad lábba helyezését fogják sürgetni. A szultán a többi kivánságokra nézve szintén a legmeggyátolta.

LEGUJABB POSTA.

— Az orosz kéz az Al-Dunán észrevétlenül marok tovább és tovább. A „N.”-nek írják, hogy Odessától Szkelia-Wladovágig eddig mintegy 28 órány tisztviselőt alkalmaznak és állandó kikötővel bírnak. Az egyes kikötőkben álló pontonok ugy vannak alkotva, hogy belőlük a lehető leggyorsabban lehet a Duna bármely pontján hidat verni. Hajókat egyelőre személy-és áruszállításra használják, ilyen hajók az „Olga”, „Sokol”, „Bulgaria” és a „Ruus”; ezek mindegyikének vannak uszály-hajói. Van két ágyuval ellátott, két kényelmes hadihajó is: a hadihajó „Szerbia” nevet visel és olyan alakú, mint a dunagőzhajózási társaság „Orient” nevű nagyhajója. A dunai orosz kikötők tisztjeinek a leggyorsabban meg van tiltva a politizálás; ha társaságba kerülnek és ott szóba jön a politika, ők azonnal elnémulnak, félre vonulnak, jegyzeteket csinálnak, leveleikben pedig oly ismeretlen írásjeleket használnak a mit osak és használóknak meg. — Szeptember végeig még két hadihajót fog az orosz kormány a Dunára bocsátani. — Az orosz dunai-hajók, — az egyes gőzhajózási orosz ügyintőknél rejtgetett beosztások szerint, — egyelőre Belgrádig fognak közlekedni. — Orosz alkalmazottak a Vasakapú és a többi dunai szikla repesztési munkálatait a legéberebb figyelemmel kísérik s minden részlettel észleleik titkos írásban jelentik tovább.

— A török hadsereg leszállítása. A Timesok jelentik Konstantinápolyból: A szultán rendeletet bocsátott ki, melylyel a török hadsereg békeleltetésé számára 250000 főről 100000-re szálaltítja le, mi által 2 millió fontnyi megtakarítás válik lehetővé s az egyensúly a budgetben helyreállíthatik.

— Carnot elnök nyilatkozata. Carnot köztársasági elnök szombat a kereskedelmi és ipari kongresszus elnökségét fogadta. Poirier szenátor kiemelte a kereskedelmi szerveződések megújításának szükségét, mert a kereskedők csak így nyerhetnek kellő biztosítékot üzleti kitéseiknél az nemzetközi forgalomban. Carnot elnök azt válaszolta, hogy e feladatok megoldása a törvényhozás dolga. Most, a midőn a republikánus Franciaország sorsa biztosítva van, fontos dolog, hogy a parlament kevésbbé foglalkozzék a spekulatív politikával, hanem inkább a gyakorlati politikának szentelje működését, tekintettel a köztársaság békés fejlődésére.

— Hogy utazik a császár? A „Daily News” arról értesül Szt.-Pétervárról, hogy 50,000 főnyi csapatot vonnak össze, amelyek feladata a Szt.-Pétervár s a német határ közötti vasut-vonalat megvédeni az esetre, ha a császár Berlinből vasuton tér haza.

— Az udvar köréből. A királyné és Mária Valéria főhercegnő Meránból Coriuba mennek, a hol a királyné által vásárolt villát unjannan rendezik be; a királyné onnan kirándulásokot fog tenni a görög szigetekre. Mária Valéria főhercegnő és Ferencz Salvator főherceg egybekelése jövő évi augusztus hónap fog megtörténni, a mely hónapban a vőlegény 24-ik évét fogja betölteni.

NAPTAR
Szeptember 30. Hétfő. Róm. kath. naptár: Jeromos. — Prot. naptár: Jeromos. — Görög-ország naptár (sept. 18.): Eusebius. — Nap két órákor nyugszik 5 óra 39 perccor.
A „Közlöny Egyesület” könyvtára (Szabadság-ter 1 sz.) a közönségnek rendelkezésére áll kedden és szombat d. u. 3-4 s pénteken 11-12 óra között.

„ARADI KÖZLÖNY”
(Megjelen mindennap.)
Előfizetési feltételei.
Helyben házhoz hordva:
Egy évre . . . . . 12 ft - kr
Fél évre . . . . . 6 „ -
Negyed évre . . . . . 3 „ -
Egy órá . . . . . 1 „ -
Videkre szétküldve:
Egy évre . . . . . 14 ft - kr
Fél évre . . . . . 7 „ -
Negyed évre . . . . . 3 „ 50 -
Egy órá . . . . . 1 „ 20 -

Kérjük lapunk azon előfizetőit, kiknek előfizetése a g u s t u s v é g é n lejárt, hogy előfizetésük mielőbb megújítást sziveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében fenakadás álljon be.

Arad, 1889. szeptember 1.
Az „Aradi Közlöny” kiadó hivatala.

HIREK.

ARAD ÉS VIDEKE.

— Fábrián László főispán szombat este Nagyhalmágyról visszaérkezett Aradra.

— Verőfőnyes ősz napra virradtunk tegnap, s a rég nem érzett meleg napsugarak egy a nyári szép vasárnapokra emlékeztető képet varázsoltak a városra: a főtér és a városligetben, hol az okosok ugy hemzsegett a nép, főleg a délutáni órákban. A nap maga különben igen esendes volt és a rendőrségnek alig akadt valami dolga, „rönd”-del — Csanádmegyei rendes féléves ősz közzétartása október 1-én kezdődőleg fog megtartani. A tárgyszerűt különösen Maglóvárosát illetőleg érdekes ügyeket foglalkoztat. Az állandó választmány október 4 és 5-én tart ülést. — A Lonovics főispán jubileumának rendezésére kiküldött bizottság M e s k ó alispán elnöklet alatt már végleg megállapította az ünneplési programját.

— Halalozás. Mély rézzáttal közöljük a szomorú hírt, hogy Tischa Mór dr. kertületi orvost újabb fájdalmas csapás érte. Edecs anyja, Tischa Mihályné szül. Werner Rosalia meghalt, s temetése ma délután megy végbe. A család gyászjelentése a következő hangzik:

Alálítottak fájdalommal szívvel jelentik minden rokon, ismerős és jóbarátaink nevében is, a felejtlenül nő, jó édes anyja, anyós, nagyanyja, úvér rokon és barátnő Tischa Mihályné született Werner Róziának, 1889. szeptember. hó 29-én d. e. 11 órakor, életének 58-ik s boldog házasságának 38-ik évében történt gyászos elhunytát. A megboldogult drága halott hűt tetejét szeptember hó 30-án, délután 4 és fél órakor fogtuk Eötvös-utca 16 számú házából a helybéli izraelita sírkertben örök nyugalomra tétetni. Aldás hamvaitra Arad, 1889. szeptember hó 29. Tischa Mihályné, Singer Adolfné, szül. Tischa Lina; dr. Tischa Mór, Tischa Gyula, Deutsch Simonné szül. Tischa Mari, Barna Isoné szül. Tischa Flóra, gyermekéi. Dr. Tischa Mórné született Rausburg Hermin, menyje. Singer Adolf, Deutsch Simon, Barna Ixó, vejjei. Werner Leopold, Werner Vilmos, Werner Adolf, Werner Mór, testvérei. — Singer István, Singer Bela, Singer Erzsike, Tischa Feri, Deutsch Irma, unokái.

— A szárazföldi első csatornára vonatkozó tervezetet, illetőleg az építést engedélyező alispáni határozatot, a földművelésügyi miniszter végleges megöröszítvén, Kállya Zoltán miniszteri biztostnak a Szász-er szabályozása országból kiépítendő szárazföldi víz-irányítási csatornára szükséges te-

reklámok nézve a kizárólagos jogot egyidejűleg engedélyezte.

— Ut vasut. Folyó évi augusztus hó 28-án lejárt meg Mezőgyégyesen az ott lévő eszkorgyártól kiinduló, s a ménesbirtok határa felé nyug fel irányban elágazó kekeny vágányú iparvasutak közigazgatási bejárása, ennek eredményéhez képest az iparvasutak magánhasználatu fizetésre vonatkozó engedélyt, a kereskedelemügyi miniszter most már megadta.

— Miniszteri leirat a községekhez. Némi községek tisztségviselőit nem közvetlenül a tisztségviselőgyűlések intézett megrendelés folytán, hanem utazó ügynők közvetítésével szerzik be, továbbá a megrendelt tisztségviselőkről kötelezően helyett váltókat állítanak ki, melyek forgalomba hozatnak, mielőtt még maga a tisztségviselő a váltó kiállítására, a község által tényleg átvettetését volna a belügyminiszter által e tárgyban kiadott rendelet szerint ügynők közvetítésére semmi szükség nincs, de a megrendelő községeknek anyagilag is hátrányos, miután ez esetben a különben a községeknek biztosított árkedvezmény-szállékot az ügynők jutalék emésztésével. — A községek érdekében a miniszter utolag elrendeli, miszerint tisztségviselőket beszerzésénél jövőben bármilyen ügynőkkel alkuba bocsátásokról kizárják, ellenkező esetben a községi előjárások fogva felelőségre vonatni. A községek szűkebb körű egyetemes s lehetőleg nyilvános pályázat útján szerzendő be. — A községi előjárások a községre nézve kötelező váltót csak abban az esetben bocsáthatna ki, vagy fogadhatna el, ha erre a képviselő-testület az iránti nérszerinti szavazással hozott határozata a törvényhatóság által meg erősítettét volna s a már elfogadott váltót a községi pénztár által is csak akkor fizethetik ki, ha az értékeknek megfelelő tisztekeendő tényleg kifogástalanul átvették és ez az illető járás kifogástalanul által igazoltatott, — ellenkező esetben a váltónak a községi pénztárból való kifizetése megtagadandó, a fizetési kötelezettség pedig annak jogtalan kiállítására haritandó. Végül utasítja a miniszter az összes törvényhatóságokat, hogy legszigorubb felügyelettel legyenek ezen intézkedések pontos végrehajtására iránt nevelgy annak elismertetése folytán saigorubb eszközökhöz kelljen folyamodni.

— Lovak eladás. A gazdasági egyesület tudomására hozza a megyei lötenyestő birtokosokhoz, hogy a földművelésügyi miniszterletti fiatal kanok és anyakanok, továbbá a kisbéri és a fogarasi ménesek heréltjeinek elárverését folyó évi október hó 4 és 5-ére, — a mezőhegyesi ménesekből származó herélt, valamint a kisorsolt ménes elárverését pedig október hó 11. és 12-ik napjára tűzte ki. Ezen árverések Budapestben, a „Tattersall” (kerespezi ut) helyiségében fognak megtartatni. Ez utadon lovak nevei és fajai a gazdasági egyesület titkárnál levő jegyzékben bármikor betekinthetőek.

— Nagyvenkét napi ut a postán. Az a furcsaság történt Gyarmatháza községgel, hogy egy Temesvárotról feladott hivatalos levél nem kevesebb, mint negyvenkét nap alatt érkezett Gyarmathára. Ez a része a dolgnak mulatságos volna a szó szoros értelmében, hanem az, hogy a hivatalos levél katonai behívó jegyekkel volt terhelve s a postai késedelem folytán az illető honvédek az őzi gyakorlatra — nem tudván, hogy be vannak hívva — nem vonulhattak be, — katonai szempontból mulatságosnak épsésgel nem nevezhető.

— Egy végzett főrelista — szabad bráiban — correptitor utja k alsóbb osztályu realiskolai tanulóhoz ajánlkozik. — Hol? megmondja a kiadóhivatal

HAZÁNK ÉS A FÓVAROS

Tisza Kálmán kormányelnök ünnepélyes fogadásra Nagyváradon, ez idén még nagyobb készleteket tesznek, mint más években. A pályaudvar, mint már említettük, S a l Ferenz polgármester üdvözlő a város és a szabadlevű párt nevében. Nemcsak a pályaházat díszítik fel és szikalomra, hanem a főutca egyik alkalmas helyén diadalmot is állítanak. Ezenkívül a rendező bizottság felhívta a lakosságot, hogy a bevonulás idejére a házakat is díszítsék föl. A szabadlevű párt október 2-án, délelőtt, a mikor Tisza Kálmán kormányelnök Nagyváradra érkezik, a „Sas” vendéglő elől testületileg vonul ki a pályaudvarra.

— Rövid hírek. A kis ostrom-állapot Berlinben, Frankfurtban és Altonában még egy évig érvényben marad, a szociálisták tisztelet elfojtása végett. — A birminghami város 1889. szeptember 25-én pénteken az állatseregletből egy nagy oroszán megszökött, utat tért magának a nép közt, de senkit sem bántott; még nem fogták el s a városban nagy zavargás. — Prága s a város a kiadóú szavazások részesei közül tizennegy 8-18 havi sznyos börtönrre, ötöt pedig 5-18 havi börtönrre ítélték. — Triestben elfogták Csasari királpótát, s „Indipente” dolgozó-őrséget, a petárda-merényletekbe van belevonulódva.

